

УДК 336.27 (1-94) (477)

СТАН ЗОВНІШНЬОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ УКРАЇНИ ПЕРЕД МІЖНАРОДНИМИ КРЕДИТОРАМИ: ОЦІНКА ТА НАПРЯМИ ВРЕГУЛЮВАННЯ

Ірина Володимирівна ФУРМАН

*к.е.н., доцент кафедри фінансів та кредиту Вінницького національного аграрного університету
(м. Вінниця)**E-mail: irenafurman@rambler.ru*

Анотація. В умовах формування та функціонування ринкової економіки значно посилюється роль та значення такого компонента державних фінансів як державний борг. Забезпечення сталого економічного розвитку України неможливе без застосування механізму зовнішніх державних запозичень, які і спричиняють виникнення зовнішнього державного боргу.

Аннотация. В условиях формирования и функционирования рыночной экономики значительно усиливается роль и значение такого компонента государственных финансов как государственный долг. Обеспечение устойчивого экономического развития Украины невозможно без применения механизма внешних государственных заимствований, которые и приводят к возникновению внешнего государственного долга.

Ключові слова: зовнішній борг, міжнародні кредитори, управління державним боргом, державна боргова політика.

Ключевые слова: внешний долг, международные кредиторы, управление государственным долгом, государственная долговая политика.

Постановка проблеми. Останнім часом Україна зіткнулася зі значною кількістю економічних проблем, які на сьогодні перебувають на стадії вирішення. Це спричиняє розвиток гальмуючих процесів на усіх рівнях соціально-економічного життя країни. Зміни у політиці Уряду, що пов'язані з питаннями грошово-кредитної та фіскальної політики і неспроможність держави самостійно вирішити проблеми фінансування видатків державного бюджету призводять до взяття в борг нових грошових коштів, які, вливаючись у загальні фінансові ресурси держави, впливають на подальший розвиток економіки країни. Цей процес не завжди призводить до позитивних зрушень. Циклічні коливання економіки, кризові ситуації на державному та міжнародному рівнях призводять до ускладнення повернення взятих у борг засобів, а іноді і взагалі країна неспроможна повернути борги та стикається з проблемою дефолту.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В Україні серед дослідників теорії управління державним боргом Л. Сідельникова, І. Форкун, Н. Печенюк, В. Шевчук, В. Лісовенко, Ю. Смоляр, О. Колот одні з перших звернули увагу на необхідність управління ризиками боргових зобов'язань держави. Іноземна наукова література щодо

управління ризиками державного боргу представлена публікаціями Світового банку, Міжнародного валютного фонду й Організації економічного співробітництва та розвитку. Основи розвитку теорії державного боргу та управління ним закладені в працях науковців усього світу. Серед них такі відомі вчені, як А. Сміт, Д. Рікардо, Дж. Кейнс, К. Маркс, Ф. Фрідман та інші.

Метою статті є визначення структури та оцінки стану зовнішнього боргу України, що дозволить виокремити основні напрямки оптимальної боргової політики держави.

Обґрунтування отриманих наукових результатів. Для України державний борг є гострою фінансовою проблемою. В структурному плані він поділяється, як і в інших країнах, на державний внутрішній та зовнішній державний борг. Внутрішній борг держави становить собою заборгованість уряду по державних цінних паперах, щодо невиплати заробітної плати у всіх галузях народного господарства, взаємозаборгованість підприємств між собою і державою, боргу держави підприємствам за продукцію. Зовнішній державний борг – це заборгованість держави перед іноземними громадянами, фірмами, урядами та міжнародними фінансовими організаціями.

Великі розміри внутрішнього і зовнішнього боргу, а також зростання витрат на його обслуговування посилює як актуальність самої проблеми, так і пошуку шляхів удосконалення його управління.

Ця актуальність пояснюється такими фактами:

- Україна в результаті розвалу Радянського Союзу при розмежуванні фінансових активів отримала практично «нульовий» резерв банківських активів. Недостатність «початкового капіталу» для економічного розвитку примусило Україну звертатись за зовнішніми кредитними засобами;

- практичне «обнуління» банківських рахунків в установах колишнього Ощадного банку Радянського Союзу поставило Україну перед фактом визнання повернення громадянам знецінених заощаджень, які фактично виплачуються повністю за рахунок коштів Державного бюджету України;

- складними та неоднозначними взаєминами з міжнародними кредиторами з повернення запозичених кредитних ресурсів;

- доволі значними сумами для обслуговування зовнішнього державного боргу які перевищують 10 % обсягів доходів Зведеного бюджету України.

Об'єктивним наслідком кредитного співробітництва України з міжнародними фінансово-кредитними інституціями є формування зовнішнього боргу держави перед відповідними установами, який є частиною валового зовнішнього боргу країни. Валовий зовнішній борг за станом на певну дату – це загальний обсяг заборгова-

ності за всіма існуючими, але в жодному разі не умовними, зобов'язаннями, що мають бути сплачені боржником у вигляді основної суми та/або відсотків в будь-який час у майбутньому.

Статистичні дані валового зовнішнього боргу країни узгоджуються з відповідними даними міжнародної інвестиційної позиції та платіжного балансу країни. Валовий зовнішній борг розраховується в доларах США. Інформація Національного банку України щодо обсягів зобов'язань за кредитами та позиками Міжнародного валютного фонду і міжнародних фінансових організацій, а також обсяги залучених депозитів використовуються для визначення боргу органів грошово-кредитного регулювання.

Загалом, рівень розвитку економіки та рівень платоспроможності країни визначають такими показниками: валовий внутрішній продукт (ВВП), сальдо платіжного балансу, курс національної грошової одиниці до іноземних валют, валовий національний продукт, чистий внутрішній продукт, національний дохід та інші. Також до одних з найважливіших критеріїв економічного розвитку можна віднести і державний борг. На зміни у величині зовнішнього державного боргу можуть впливають й інші економічні показники.

Отже, було проведено дослідження, до якого включені такі показники: державний зовнішній борг (прямий та гарантований державою), як залежний фактор та внутрішній валовий продукт (ВВП), сальдо платіжного балансу, валютний курс (згідно з кошиком валют, у яких надано борг Україні), як незалежні фактори (табл. 1).

Таблиця 1

Показники економічного розвитку

Рік	ВВП, млн грн	Сальдо платіжного балансу, млн грн	100 ЄВРО	100 доларів США	100 СПЗ	1000 японських єн	Зовнішній прямий та гарантований державою борг, млн грн
2002	225810	16901,30	503,01	532,66	689,82	42,59	54340,00
2003	267344	15416,84	602,44	533,27	746,82	46,13	57010,00
2004	345113	36750,35	660,94	531,92	787,82	49,21	64450,00
2005	441452	12970,62	638,99	512,47	758,02	46,88	58960,00
2006	544153	-8165,85	633,69	505,00	742,83	43,40	63940,00
2007	720731	-26623,60	691,79	505,00	772,94	42,92	69940,00
2008	948056	-67225,27	770,80	526,72	830,84	51,40	142740,00
2009	913345	-13494,36	1086,79	779,12	1201,88	83,45	212770,00
2010	1082569	-20670,23	1063,39	792,57	1203,06	84,85	276750,00
2011	3064567	-71956,14	1029,81	798,98	1222,76	102,73	299420,00
2012	4985114	-88478,17	1031,74	847,72	1458,17	104,77	325578,00

Джерело: складено автором за даними [5, 8, 9].

Наведемо показники зовнішнього боргу України на кінець III кварталу 2012 року. За 9 місяців 2012 року обсяг валового зовнішнього боргу України щодо ВВП зменшився з 76,4 % до 75,3 % і за станом на 1 жовтня 2012 року становив 132,4 млрд дол. США (рис 1.).

Основним чинником зростання номінального обсягу зовнішнього боргу в поточному році (на 6,2 млрд дол. США) є значні залучення підприємств реального сектору економіки.

Рис. 1. Динаміка валового зовнішнього боргу України

За 9 місяців 2012 року українські банки скоротили обсяг своїх зовнішніх зобов'язань на 2,6 млрд дол. США – до 22,6 млрд дол. США (12,8 % від ВВП). Зокрема, заборгованість банків за довгостроковими кредитами скоротилася на 1,3 млрд дол. США, за єврооблігаціями – на 0,8 млрд дол. США, короткострокові депозити і залишки зменшилися на 0,7 млрд дол. США.

Водночас у поточному році збільшився попит нерезидентів на облігації українських банків на внутрішньому ринку, у результаті чого зобов'язання за облігаціями в гривнях зросли на 0,6 млрд дол. США.

Борг інших секторів економіки (включно з міжфірмовим боргом) за 9 місяців 2012 року збільшився на 9,8 млрд дол. США – до 77,4 млрд дол. США (з 41,0 % до 44,0 % від ВВП) (рис. 3).

У поточному році підприємства реального сектору значно активніше залучали зовнішні боргові ресурси – зростання заборгованості за негарантованими довгостроковими кредитами становило 6,6 млрд дол. США порівняно з 2,3 млрд дол. США за відповідний період минулого року. Близько 30 % приросту заборгованості було забезпечено за рахунок кредитів, отриманих від прямих інвесторів (1,8 млрд дол. США).

Зовнішній борг сектору загального державного управління (далі – ЗДУ) за звітний період збільшився на 0,9 млрд дол. США – до 26,8 млрд дол. США. Борг сектору ЗДУ щодо ВВП скоротився з 15,7 % до 15,2 %.

Планові виплати з погашення кредиту МВФ зумовили скорочення зовнішнього боргу сектору органів грошово-кредитного регулювання (далі – ОГКР) на 1,9 млрд дол. США – до 5,6 млрд дол. США (3,2 % від ВВП) (рис. 2).

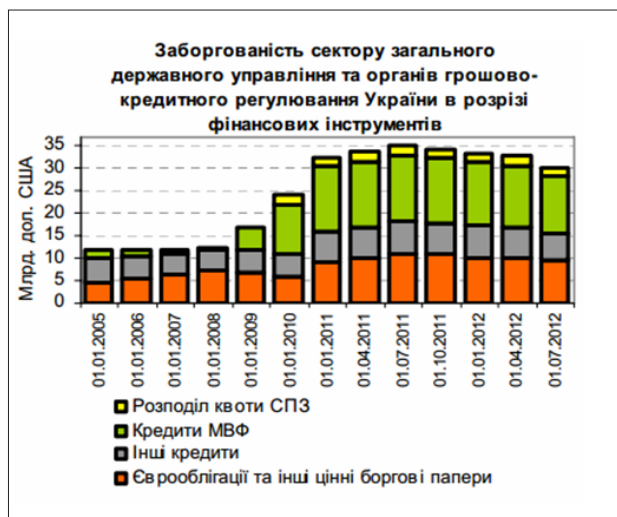

Рис. 2. Заборгованість сектору загального державного управління та органів грошово-кредитного регулювання України в розрізі фінансових інструментів

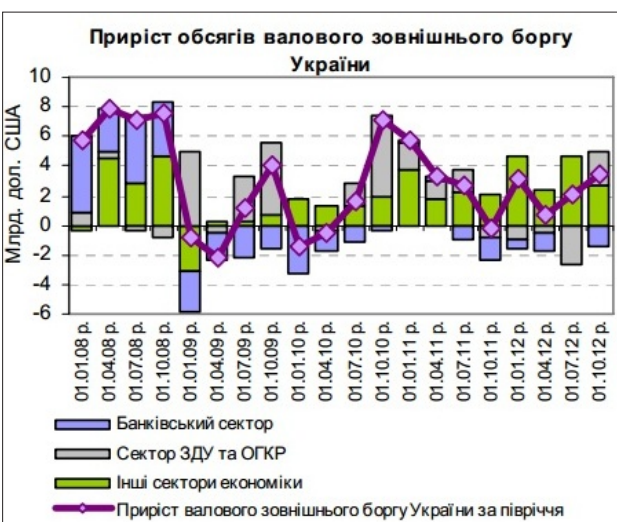

Рис. 3. Приріст обсягів валового зовнішнього боргу України

Іншим чинником збільшення боргу інших секторів було зростання кредиторської заборгованості підприємств за зовнішньоторговельними операціями – на 3,0 млрд дол. США.

Питома вага боргу інших секторів, включно з кредитами від прямого інвестора, за 9 місяців 2012 року зростає з 53,6 % до 58,5 % валового обсягу зовнішнього боргу України. Частка боргу банківського сектору у валовому обсязі зовнішнього боргу скоротилася з 20,0 % до 17,1 %. Борг секторів ЗДУ та ОГКР на кінець III кварталу 2012 року становив 24,5 % порівняно з 26,4 % на початок року.

Основною валютою зовнішніх запозичень за станом на 01.10.2012 залишається долар США (73,8 %). Частка зовнішньої заборгованості в гривнях залишається незначною – 2,0 % від валового обсягу боргу.

Загальний зовнішній борг держави та приватного сектору становить близько 130 мільярдів доларів. Україна цього року повинна повернути 5,5 млрд дол. США Міжнародному валютному фонду, а також 3,5 млрд дол. єврофондам. Проте цих грошей у держави не буде, відтак, їх потрібно буде позичати у міжнародних фінансових установ.

Зовнішній борг України в 2013 році зростає з 75 % до 80–82 %. На думку фахівців, показник інфляції становитиме 8–10 %, а курс гривні – 8,5–8,7 грн за долар. Реальне зростання ВВП можливе на рівні 1,5 %, а доходи від приватизації не перевищать 6,5 млрд грн при плановому показнику, закладеному до Державного бюджету 2013 року, в 10 млрд грн.

Зовнішній державний борг зростає в основному за рахунок кредитів, які надають міжнародні фінансові організації. Аналізуючи стан зовнішнього державного боргу України, який виник у результаті заборгованості за позиками, наданими міжнародними організаціями економічного розвитку, необхідно відзначити, що сума заборгованості постійно зростає. Україна, яка не в змозі погасити заборгованість, натомість приймає нові позики.

Незбалансованість державного бюджету України, дефіцитність торговельного балансу, прийняття державою боргів підприємств і невиважена політика державного запозичення вкрай загострили проблему державного боргу.

Поряд зі створенням загальноекономічного середовища, сприятливого для інвестування, з метою припинення втечі капіталів за кордон необхідно виробити механізми, які б дозволяли перекрити відплив капіталів з країни такими каналами: переведення валюти за кордон у рахунок оплати фіктивних імпорتنих контрактів; неповернення до країни експортної валютної вируч-

ки; заниження контрактних цін при експорті та їх завищення при імпорті тощо. За експертними оцінками, в Україні надто ліберальний режим зовнішньоекономічної діяльності та повна конвертованість гривні за поточними операціями дозволяють нелегальними шляхами щороку вивозити за кордон 3–5 млрд дол.

Крім проблем мобілізації ресурсів для обслуговування державного боргу, сьогодні в Україні гостро постає проблема відвернення зростання бюджетних видатків на обслуговування зовнішнього боргу внаслідок знецінення національної валюти. Одним з механізмів стримування наростання боргових виплат є посилення валютного регулювання. При такому регулюванні треба виходити з того, що в Україні попит на іноземну валюту великою мірою визначається намаганням населення зберегти вартість своїх заощаджень, заможних фізичних осіб – перевести капітали за кордон, а комерційних банків – заробити на падінні курсу гривні. З огляду на це, необхідно обмежити можливості банків щодо здійснення операцій за власний рахунок (тобто заборонити їм підтримувати відкриту валютну позицію). Підстави для купівлі іноземної валюти доцільно обмежити виключно потребами проведення поточних операцій із зарубіжними партнерами. Слід також створити перешкоди для нелегального вивезення з України іноземної валюти.

Щоб послабити борговий тиск на бюджет і платіжний баланс, а також створити умови для економічного зростання, Україна повинна добиватися укладання з кредиторами угод про реструктуризацію боргу на умовах зменшення боргових виплат і обміну боргових зобов'язань держави на майнові активи. При цьому доцільно враховувати багатий світовий досвід щодо врегулювання зовнішньої заборгованості.

Сьогодні Україна має законні підстави виступати за залучення схем реструктуризації, в рамках яких відбувається часткове зменшення розміру державного боргу та процентних виплат. Досягнення поступок з боку кредиторів вимагає вироблення чіткої переговорної позиції. Необхідно акцентувати увагу на тому, що Україна не зможе виконувати свої платіжні зобов'язання, якщо її економіка продовжуватиме занепадати під тиском значних боргових виплат. Не варто також виключати і можливість дефолту, оголошення якого суперечить інтересам кредиторів, отже – вони самі намагатимуться не допустити його.

Таким чином, можна зазначити, що співробітництво України з міжнародними фінансово-кредитними організаціями має як позитивний, так і негативний ефект для країни. З одного боку, кредити, фінансова та технічна допомога, що надаються міжнародними фінансовими установами, сприяють покращенню економічної ситуації та надають можливість країні владнати як внутрішні кризові ситуації, так і запобігти впливу зовнішніх світових економічних явищ. З іншого боку, залучення великих позик міжнародних фінансових установ призводить до катастрофічного збільшення зобов'язань України перед міжнародними організаціями і поширює політичний та економічний вплив міжнародних економічних установ в Україні.

Україна має величезний економічний потенціал, але як країна з перехідною економікою відчуває гостру потребу у фінансових ресурсах, зокрема й зовнішніх кредитах міжнародних фінансових установ для трансформації економіки. Хоч уряд України й прагне зменшити залежність національної економіки від зовнішніх запозичень за допомогою активного залучення кредитних коштів на внутрішньому ринку, у найближчій перспективі зовнішні кредити відіграватимуть важливу роль у формуванні її фінансових ресурсів, оскільки можливості внутрішнього кредитного ринку обмежені.

Обслуговування зовнішнього боргу є одним з елементів процесу управління зовнішнім боргом країни. Вироблення ефективної стратегії управління зовнішнім боргом, зокрема державним зовнішнім боргом, особливо в умовах його швидкого зростання, є багатогранною проблемою. Розв'язання цієї проблеми потребує узгодженої взаємодії всіх відомств та установ, що відповідають за здійснення процесу управління.

Як правило, управління та обслуговування державного зовнішнього боргу здійснює міністерство фінансів країни-позичальника або спеціально визначена для цієї мети державна установа в межах покладених на них повноважень і в законодавчо визначеному порядку. Це зумовлено тим, що обслуговування прямого державного зовнішнього боргу здійснено за рахунок коштів державного бюджету і є складовою бюджетного процесу.

Згідно з чинним законодавством України, управління зовнішнім державним боргом та його обслуговування здійснює Міністерство фінансів України, у складі якого спеціально сформовано Головне управління обслуговування зовнішнього державного боргу України. У межах покладених

на нього повноважень Міністерство фінансів виступає фінансовим агентом держави під час виконання всіх фінансових операцій, пов'язаних із цим завданням. Міністерство фінансів України реєструє всі іноземні кредити від різних кредиторів, залучені як від імені держави, так і під державні гарантії українськими юридичними особами. На підставі цієї інформації здійснюють статистичний облік усіх державних зовнішніх зобов'язань, готують детальний графік платежів з його обслуговування, згідно з яким Державне казначейство забезпечує своєчасне фінансування видатків на обслуговування державного зовнішнього боргу в межах наявних фінансових ресурсів, передбачених Державним бюджетом України на вказані цілі.

Проте роль Національного банку України у процесі обслуговування державного зовнішнього боргу не обмежується лише виконанням функції платіжного агента уряду України. Участь у процесі обслуговування зовнішнього боргу країни, зокрема державного зовнішнього боргу, є однією з додаткових функцій, яку, поряд з основними, виконує центральний банк держави.

У процесі врегулювання зовнішньої заборгованості перед міжнародними фінансовими установами слід дотримуватися таких положень:

- врегулювання зовнішньої заборгованості має проводитися системно, в межах загальної фінансової політики держави;
- стратегія управління зовнішнім державним боргом має орієнтуватися на структурне реформування економіки;
- необхідно, щоб управління було довгостроковим, стратегічним, а не одномоментним, короткостроковим, орієнтованим на вирішення разових завдань;
- існує потреба в реформуванні інституцій, відповідальних за управління зовнішнім боргом, застосуванні інструментів активного управління зовнішніми зобов'язаннями;
- слід посилити увагу до управління кредитним рейтингом країни;
- потрібне використання внутрішніх можливостей країни в процесі управління зовнішніми зобов'язаннями;
- кошти, залучені із зовнішніх фінансових джерел, слід розглядати не стільки з погляду їх обсягу, скільки з позиції їх ефективного використання;
- управління має бути спрямоване на збільшення терміну погашення заборгованості та скорочення витрат на обслуговування боргу, контролю за складанням рівномірного графіка обслуговування боргу;

- управління зовнішнім боргом та ймовірні подальші запозичення потрібно здійснювати з урахуванням не лише потреб держави, а й її фінансової безпеки.

Отже, ефективне управління боргом на всіх його етапах дозволить уникнути кризових боргових ситуацій, сприятиме забезпеченню стабілізації соціально-економічного розвитку України [4]. З огляду на це, простежимо ситуацію, спрогнозувавши основні показники, що характеризують державний борг (табл. 2).

Відповідно до прогнозу, за наявного стану прямий державний борг буде зростати, що спричинить і збільшення дефіциту державного бюджету. Позитивним слід вважати і збільшення обсягів ВВП, проте планується ріст відношення державного боргу України до ВВП, яке у 2015 наблизиться до 83 %. Основною причиною такої ситуації є щорічне зростання дефіциту державного бюджету України, чому, в свою чергу, сприяє боргова політика нашої держави [11, с. 216].

Таблиця 2

Прогнозні значення обсягів прямого державного боргу, дефіциту державного бюджету та ВВП України у 2014–2016 рр.

Показник	Період, рік		
	2014	2015	2016
Величина прямого державного боргу, млн грн	1176148,96	1484714,45	1554781,19
Обсяг дефіциту державного боргу України, млн грн	200089	254775,5	298143,6
Обсяг ВВП України, млн грн	1656088	1790747	1945621
Відношення прямого державного боргу України до ВВП України, %	71,02	82,91	93,48

Джерело: розраховано автором за даними [8, 9].

Для ведення ефективної боргової політики необхідною умовою є стабільність фінансової системи держави. Водночас цьому перешкоджають: недосконалість законодавчої бази, значний обсяг державного боргу та його постійне збільшення, механізм реструктуризації боргу і його обслуговування.

За такої ситуації для ефективного управління зовнішнім державним боргом України необхідно:

- налагодження повного обліку умовних боргових зобов'язань та запровадження системи управління, спрямованої на попередження ризиків та створення державних фінансових резервів необхідних у критичних умовах [13, с. 6];

- зменшення частки заборгованості, яку необхідно погасити в короткостроковому періоді, для чого пропонується здійснити рефінансування державного боргу за рахунок нових запозичень на більш прийнятних відсоткових умовах;

- встановлення твердого контролю над часткою кредитів із плаваючою відсотковою ставкою [3];

- диверсифікацію джерел залучення коштів в економіку;

- збереження економічної безпеки держави, посилення ролі внутрішніх ринкових позик у процесі фінансування дефіциту бюджету, запровадити облігації зовнішньої державної позики з плаваючою відсотковою ставкою, прив'язаною до темпів інфляції, перехід до випуску ощадних облігацій, які буде розповсюджено серед фізичних осіб;

- відмову від практики емісійного фінансування дефіциту бюджету та дотримання курсу поміркованої грошово-кредитної політики;

- встановлення граничного розміру дефіциту Державного бюджету України на рівні, що не перевищує 3 % ВВП;

- проведення співпраці з міжнародними фінансовими організаціями, використання потенціалу зовнішнього фінансування дефіциту бюджету за рахунок кредитних ресурсів МБРР і відмова від спрямування до державного бюджету позик МВФ, які створюють інфляційне «нависання», внаслідок конвертації отриманих валютних коштів у гривню [10, с. 279].

Отже, таку політику слід спрямовувати на стратегічний розвиток. До того ж забезпечення макроекономічної стабільності та зменшення

боргової залежності вимагають збільшення уваги не лише до зобов'язань державного сектору, але й до боргів інших суб'єктів, так як ефективність політики управління державною заборгованістю треба спрямовувати на економіку країни в цілому. З огляду на це, необхідно [1, с. 24]:

- ініціювати процес реструктуризації зовнішніх боргів корпоративних позичальників;

- встановити певний ліміт надання державних гарантій на рівні 3 % від ВВП і забезпечити їх цільову спрямованість на інвестиції в інфраструктуру;

- Кабінету Міністрів та Міністерству фінансів України розробити стратегію управління умовними борговими зобов'язаннями.

Водночас здійснення ефективного управління зовнішнім державним боргом України передбачає розробку концепції такої стратегії, з точки зору якої державний борг слід визначати не як борговий тягар на національну економіку, а як інструмент механізму забезпечення економічного зростання країни. Виділимо два основних напрямки концепції боргової стратегії України:

- 1) повна відмова від нових зовнішніх державних запозичень;

- 2) здійснення нових зовнішніх запозичень у безпечних розмірах і тільки на інвестиційні цілі [7].

Зовнішні державні запозичення необхідні для забезпечення платоспроможності держави та досягнення економічного зростання. Тому другий напрямок розробки боргової стратегії є більш прийнятним для України, і він має базуватися на наукових засадах. Структуру і розмір державного боргу слід прогнозувати на декілька років та навіть десятиріч, наслідком чого буде стабільне економічне зростання й потужна фінансова система.

Врегулювання зовнішньої заборгованості України потребує застосування системного, підходу зважаючи на складність процедур управління, що задіяні при цьому. Існує необхідність врахування системної реакції економіки країни, постійного запровадження коригуючих сигналів й аналізу наступних відгуків системи.

Висновки. Отже, державний борг України має дві складові – це державний внутрішній борг та державний зовнішній борг. Кількісну оцінку державного внутрішнього боргу здійснюють у національній валюті, зовнішнього – в іноземній, як правило, в доларах США. Статистика державного боргу свідчить про кілька етапів у його формуванні та розвитку.

Залучені зовнішні позики повинні вести до збільшення виробничих потужностей, головним чином тих підприємств, продукція яких йде на експорт. Збільшення експорту продукції призведе до збільшення валютних надходжень до держави, які необхідні для обслуговування та погашення зовнішнього боргу.

Ріст державного боргу призводить до збільшення витрат по його обслуговуванню. Управління державним боргом повинно бути спрямовано на збільшення середнього терміну погашення заборгованості та скорочення витрат на обслуговування боргу.

Розміри державного боргу в своїх абсолютних значеннях можуть досягати досить великих величин, проте борг завжди мусить знаходитися в певній визначеній кореляційній залежності у відповідній пропозиції, відносно абсолютної величини ВВП.

Для удосконалення нормативно-правового забезпечення механізму управління зовнішнім державним боргом слід прискорити розробку та ухвалення Закону України «Про зовнішній борг України», де необхідно:

- чітко визначити понятійний апарат зовнішнього боргу держави; вказати механізми залучення кредитних ресурсів та обслуговування і погашення зовнішнього боргу;

- рекомендувати інструментарій управління зовнішнім державним боргом; законодавчо заборонити використання зовнішніх запозичень держави для фінансування поточних бюджетних витрат;

- заборонити отримання дорогих коротко-термінових кредитів.

Стратегічною метою державної боргової політики України має стати залучення фінансових ресурсів для ефективної реалізації програм інституційного та інвестиційного розвитку країни із одночасним забезпеченням стабільного співвідношення державного боргу до ВВП. Важливим завданням стратегічного управління державним боргом є також пошук оптимального співвідношення між борговим та податковим фінансуванням бюджетних видатків.

Комплексне вирішення проблеми зовнішнього державного боргу із врахуванням запропонованих заходів сприятиме розбудові державних фінансів та покращанню фінансового стану України.

Список використаних джерел

1. Богдан Т. Регулювання боргових процесів на новому етапі розвитку світової фінансової системи / Т. Богдан // Вісник НБУ. — 2010. — № 8. — С. 18–24.
2. Державний борг України. [Електронний ресурс]: за даними матеріалу з Вікіпедії. — Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki>.
3. Державний борг України: економічна суть та сучасний стан [Електронний ресурс] / А. В. Джаман // — Режим доступу : http://www.rusnauka.com/7_NITSV_2012/Economics/15_102687.doc.htm.
4. Державний борг України: механізм управління та обслуговування [Електронний ресурс] / К. Л. Бабчук, Н. В. Мацедонська // — Режим доступу : <http://intkonf.org/>.
5. Державний комітет статистики України — Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.
6. Закон України «Про державний внутрішній борг України» // Закони України. — Том 4. — Київ, 1996. — С. 43–44.
7. Макроекономічні тенденції у 2011 році [Електронний ресурс]: за даними Держкомстату України / Звіт за 2011 рік. — Режим доступу : <http://www.kinto.com/reports/year2011/23305.html>.
8. Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.minfin.gov.ua.
9. Національний банк України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.bank.gov.ua.
10. Печенюк Н. М. Економічна безпека України в контексті управління зовнішнім боргом держави / Н. М. Печенюк // Актуальні проблеми економіки. — 2011. — № 8 (122). — С. 132–141.
11. Прогнозування показників державного боргу як фактора економічної безпеки України [Електронний ресурс] / І. Ю. Кондрат, С. Я. Фаріон // Науковий вісник НЛТУ України. — 2011. — Вип. 21.9. — С. 209–216. — Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvnlntu/.
12. Сідельникова Л. П. Боргова політика України в умовах нестабільної економіки / Л. П. Сідельникова // Економіка та держава. — 2011. — № 9, вересень. — С. 4–7.
13. Форкун І. В. Формування та управління державним боргом в період фінансової кризи / І. В. Форкун, К. П. Хитра // Вісник Хмельницького національного університету. — 2010. — № 2. — С. 195–199.
14. Чорна А. А. Аналіз структури зовнішнього боргу України [Електронний ресурс] / А. А. Чорна // Режим доступу : <http://www.rusnauka.com/>.
15. Шевчук В. О. Макроекономічні ризики прискореної акумуляції зовнішнього боргу в економіці України / В. О. Шевчук // Стратегічні пріоритети. — 2010. — № 2 (11). — С. 159–166.